

A sajátos nevelési igényű, illetve a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanulók részvétele a középfokú felvételi eljárásban

Sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi (látási, hallási), értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékos együttessel előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd.¹

Beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az életkorához viszonyítottan jelentősen alulteljesít, társas kapcsolati problémákkal, tanulási, magatartásszabályozási hiányosságokkal küzd, közösségbe való beilleszkedése, továbbá személyiségfejlődése nehezített vagy sajátos tendenciákat mutat, de nem minősül sajátos nevelési igényűnek.²

„A sajátos nevelési igényű gyermeknek, tanulóknak joga, hogy különleges bánásmód keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították. A különleges bánásmódnak megfelelő ellátást a szakértői bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani.”³

Azt, hogy az adott vizsgázó beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzd, vagy sajátos nevelési igényű – függetlenül attól, hogy a tanuló milyen képzési rendszerben és milyen munkarendben tanul – a pedagógiai szakszolgálat megfelelő szakértői bizottsága állapítja meg. A pedagógiai szakszolgálat szakértői bizottságainak működését, illetékességét EMMI rendelet tartalmazza.⁴

A középfokú felvételi eljárás során a sajátos nevelési igényű, illetve beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézségekkel küzdő tanulóakra (jelen tájékoztatóban a továbbiakban együttesen SNI tanulók) vonatkozó speciális értékelési szabályok meghatározásakor az illetékes szakértői bizottság által kiadott – még érvényben lévő – szakértői véleményben (a továbbiakban szakértői véleményben) foglaltak az irányadóak. A pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről szóló EMMI rendelet⁵ szerint azt, hogy az adott vizsgázó beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzd, vagy sajátos nevelési igényű a pedagógiai szakszolgálat megfelelő szakértői bizottsága állapítja meg. A pedagógiai szakszolgálat szakértői bizottságainak működését, illetékességét szintén a fenti rendelet tartalmazza.

I. Tájékozódás az általános felvételi eljárás kezdete előtt

1. A középfokú beiskolázásban részt vevő intézmények az SNI tanulóakra vonatkozó speciális felvételi követelményeket – a jogszabályokban meghatározott keretek között – egyedileg határozzák meg. A középfokú iskola felvételi tájékoztatójának tartalmaznia kell a középfokú iskola felvételi eljárásának rendjét, és külön a hozzá jelentkező SNI tanulók esetében a saját felvételi eljárásában alkalmazott speciális elbírálási szabályokat.
2. Az SNI tanulóknak és szüleiknek még jóval a felvételi eljárás megkezdése előtt tájékozódniuk kell, hogy az az iskola, ahová a tanuló februárban majd be kívánja adni a jelentkezését (továbbtanulásra kiválasztott középfokú iskola), milyen – az SNI tanulóakra vonatkozó – speciális elbírálási szabályokat határoz meg. Ezen ismeretek birtokában tudják eredményesen megtervezni a tanuló „felvételi stratégiáját”. Különösen fontos ez abban az esetben, ha a továbbtanulásra kiválasztott középfokú iskola felvételi eljárása során kéri a központi írásbeli vizsga eredményeit.
3. Amennyiben a továbbtanulásra kiválasztott középfokú iskola a felvétel feltételeként előírja a központi írásbeli vizsgát, az SNI tanulóknak és a szülőjének még az írásbeli vizsgára való jelentkezés előtt tisztáznia kell az iskolával azt, hogy a helyi speciális szabályok és a szakértői véleményben foglaltak alapján szükséges-e a tanuló részvétele az írásbeli vizsgán (egyik, vagy mindkét tárgyból), vagy az iskola a központi írásbeli vizsga eredménye nélkül is, esetleg pl. csak a matematika vagy esetleg csak a magyar nyelv eredményének figyelembe vételével; vagy valamely tantárgy tanulmányi eredményének duplázásával elbírálja majd a felvételi jelentkezését. **Az SNI tanuló tehát a szakértői véleményben leírtak alapján a továbbtanulásra kiválasztott középfokú iskolától kérheti a központi írásbeli vizsga alóli felmentését, az írásbeli vizsgát szervező középiskolától nem.**
4. Ha az SNI tanuló egyik vagy mindkét vizsgatárgy írásbeli vizsgája alóli felmentését kap a továbbtanulásra kiválasztott középfokú iskolától, az azt jelenti, hogy a központi írásbeli vizsga eredményei helyett – ennek az iskolának a felvételi eljárása során – más módon méri fel a tanuló tudását, és bírálja el felvételi jelentkezését. Akár matematikából, akár magyar nyelvből volt felmentve a tantárgy értékelése alól a tanuló, mindkét esetben csak a továbbtanulásra kiválasztott

¹ 2011. évi CXCV. törvény 4. § 25. pont, 2019. évi LXXX. törvény 7. § 5. pont

² 2011. évi CXCV. törvény 4. § 3. pont, 2019. évi LXXX. törvény 7. § 1. pont

³ 2011. évi CXCV. törvény 47. § (1) bekezdés

⁴ 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet 13. §

⁵ 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet

középfokú iskola igazgatója dönthet arról, hogy a saját felvételi eljárásában ezt milyen módon tudja figyelembe venni. **Több továbbtanulásra kiválasztott középfokú iskola esetében intézményenként más és más lehet ez a döntés.**

A fentiek alapján tehát adott esetben az a tanuló, aki általános iskolában a matematika tantárgy értékelése alól felmentett, dönthet úgy, hogy csak magyar nyelvből ír központi felvételit, mert – a továbbtanulásra kiválasztott középfokú iskolával folytatott egyeztetés eredményeként – a magyar nyelvi írásbeli eredményének duplázásával számolják majd ki a felvételi pontjait, ezért nem lesz szüksége a matematika írásbeli vizsga eredményére a felvételi eljárás során. Ebben az esetben az írásbeli vizsga jelentkezését csak a magyar nyelv vizsgatárgyra vonatkozóan nyújtja be az írásbeli vizsgát szervező intézménybe. A kérdésben azonban kizárólag **a továbbtanulásra kiválasztott középfokú intézmény igazgatója dönthet**, aki megteheti, hogy a magyar nyelvi vizsgaeredmény duplázásával állapítja meg adott tanulmányi területen az SNI tanulók pontszámát, de dönthet úgy is, hogy más módon végzi az SNI tanulók felvételi pontszámainak megállapítását.

Az iskola által meghozott döntés ellen jogorvoslattal lehet élni jogszabálysértésre vagy az intézmény belső szabályzatának megsértésére hivatkozással, melyet **az érintett középfokú iskola fenntartójához kell benyújtani**. A jogszabályok alapján a Hivatal az egyes intézmények felvételi eljárásának jogszerűségét, valamint az intézmények működésének törvényességét nem vizsgálhatja. A középfokú jelentkezést elutasító igazgatói határozattal szembeni jogorvoslati eljárásban a középfokú **intézmény fenntartója** jár el és hoz másodfokú döntést.⁶

II. A központi írásbeli felvételi vizsga

5. Akármilyen is az előzetes tájékozódás eredménye, a felvételiző tanuló jelentkezhet a központi írásbeli vizsgára. Ez általában tanácsos is, hiszen könnyen előfordulhat, hogy a februári felvételi jelentkezésig elképzelései, szándékai megváltoznak, és mégis szüksége lesz a központi írásbeli vizsga eredményére. A felvételiző tanulót nem éri semmi hátrány, ha megírja a központi írásbeli vizsgát, mert annak eredményének ismeretében adhatja majd be a jelentkezését a továbbtanulásra kiválasztott középfokú iskolákba. Akár intézményenként is eldöntheti, hogy a központi írásbeli vizsga eredménye alapján, vagy az SNI tanulóakra vonatkozó helyi, speciális értékelési szabályok szerint kéri jelentkezésének elbírálását.
6. A központi írásbeli vizsgára a jelentkezést a tanulók abba a középfokú iskolába adják be, amelyik számukra a legkényelmesebb (vizsgaszervező iskola). A vizsgaszervező iskola kiválasztása független attól, hogy később a tanuló melyik iskolába kíván majd felvételizni (továbbtanulásra kiválasztott középfokú iskola). Éppen ezért nincs értelme annak, hogy az SNI tanuló a vizsgaszervező iskolától kérje a központi írásbeli vizsga alóli felmentést. A vizsgaszervező iskola a felmentést – az írásbeli vizsga eljárásának keretében – nem is adhatja meg.
7. A nemzeti köznevelési törvényben leírtak szerint⁷ a vizsga szervezésével alkalmazkodni kell a tanuló adottságaihoz. Amennyiben az SNI tanuló úgy dönt, hogy megírja a központi írásbeli vizsgát, akkor a vizsgára történő jelentkezéskor – a vizsgaszervezést érintő speciális körülményekre, illetve eszközökre vonatkozó – kérelmet nyújthat be. A központi írásbeli vizsgát szervező középiskola igazgatója döntésében rendelkezik az iskolai tanulmányok során a tanuló által használt, megszokott eszközök biztosításáról, az írásbeli dolgozat elkészítéséhez a munkaidő meghosszabbításáról, a vizsga meghatározott részeinek értékelése alóli felmentésről⁸.
8. A központi írásbeli vizsgára vonatkozó **speciális elbírálást minden esetben írásos kérelemben kell igényelni – a központi írásbeli vizsga előtt – a vizsgaszervező iskolában. A kérelmet és a szakértői véleményt a központi írásbeli vizsgára történő jelentkezéskor a jelentkezési lappal együtt kell benyújtani az iskolához**, mivel a speciális körülményekre vonatkozó kérelem a vizsgaszervezést is érinti. A kérelmet a vizsgaszervező iskola igazgatója bírálja el. Az igazgató a szakértői vélemény alapján hoz döntést arról, hogy milyen kedvezményeket biztosít az SNI tanulónak az írásbeli vizsga során. Az igazgató döntését határozatba foglalja, amelyet a központi írásbeli vizsga előtt eljuttat a tanulóhoz és a szülőhöz. **Ez a döntés kizárólag a központi írásbeli vizsga letételének körülményeire vonatkozhat.**
9. Az SNI tanuló a központi írásbeli vizsga során a szakértői véleményben foglaltak alapján az alábbi kedvezményekre lehet jogosult:
 - **időhosszabbítás:** az írásbeli vizsga időtartama tárgyanként 45 perc, ez indokolt esetben megnövelhető.
 - **az iskolai tanulmányai során általa használt, megszokott segédeszköz használata:** a tanuló a szakértői vélemény alapján az igazgatói határozatban leírtak szerinti segédeszközt vagy segédeszközöket használhatja a vizsga során.
 - **a vizsga meghatározott részeinek értékelése alóli felmentés:** a szakértői véleményben leírtak alapján a vizsgadolgozat értékelésekor bizonyos feladattípusokat a javító tanár nem vesz figyelembe, az ezekre adható pontot az elérhető maximális és a tanuló által elért összpontszámába sem számítja be. Ez a kedvezmény arra az esetre vonatkozik, amikor a tanuló az adott vizsgatárgy követelményeinek valamely részlete alól mentesül pl. magyar nyelv esetében a helyesírás feladatok értékelése alól, vagy a matematika vizsgatárgy esetében a szerkesztést igénylő feladatok alól. Nem alkalmazható azonban akkor, ha a tanuló teljesen fel van mentve a matematika tantárgy követelményrendszerének értékelése és minősítése alól.

A szakértői véleményben foglaltak függvényében a tanuló akár egyszerre mindhárom kedvezményre jogosult lehet, és a szülő kérelme (valamint a szakértői vélemény) alapján mindhárom kedvezményrel élhet is.

⁶ 2011. évi CXCV. törvény 83. § (2) bekezdés e) pont, 2019. évi LXXX. törvény 37. § (2) bekezdés

⁷ 2011. évi CXCV. törvény 51. § (5) bekezdés, 2019. évi LXXX. törvény 94. §

⁸ 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 33. § (3) bekezdés

10. A vizsgázó, illetve a szülő írásban benyújtott – a szakértői bizottság szakvéleményével megalapozott – kérelmére az írásbeli vizsgán egyik vagy mindkét vizsgatárgyból, az írásbeli feladatok megválaszolásához rendelkezésre álló idő megnövelhető. Az időhosszabbítás mértékéről – minden körülmény mérlegelésével – az írásbeli vizsgát szervező intézmény igazgatója dönt.

11. A vizsgázó, illetve a szülő írásban benyújtott – a szakértői bizottság szakvéleményével megalapozott – kérelmére a vizsgázó számára lehetővé kell tenni, hogy az iskolai tanulmányok során alkalmazott segédeszközt használja (például: számítógépet, számológépet).

Amennyiben például a tanuló számára azt teszik lehetővé, hogy dolgozatát számítógép segítségével készítse el, úgy válaszai egy részét számítógépen (pl. egy üres word dokumentumban), más részeit (pl. a feleletválasztós feladatokat) a feladatlapon tudja megadni. Így a számítógépen történő válaszadás és a feladatlapon vizuális megjelenésének előnyeit is ki tudja használni a vizsgázó. Amennyiben ezt a megoldást választják, a vizsgázónak arra kell ügyelnie, hogy válaszait egyértelműen a feladatokhoz rendelje. A tanuló kész dolgozata számítógépen készített részének nem újraindítandó CD-re történő mentését, majd kinyomtatását és a feladatlappal történő összetűzését az iskola végzi el. Célszerű nyomtatás után a felügyelő tanár szignójával ellátni a kinyomtatott dolgozatlapokat. A kinyomtatott vizsgadolgozatot a normál vizsgadolgozatokkal megegyező módon kell javítania a szaktanárnak.

12. Abban az esetben, ha a szülő felmentést kap gyermeke részére a központi felvételi vizsga egyes részeinek értékelése alól (pl. helyesírás), a vizsgadolgozat értékelésekor – a kérelem és a szakértői vélemény alapján meghozott igazgatói határozatban foglaltakkal összhangban – felmentéssel érintett értékelési szempontokat a javítótanár nem veszi figyelembe, az ezekre adható pontot sem az elérhető maximális, sem pedig a tanuló által elért összpontszámra nem számítja bele. **Ez a felmentés tehát az értékelésre vonatkozik, nem pedig arra, hogy a tanulóknak egy-egy adott feladatot nem kell megoldania.** Nem is lehet ez másként, hiszen:

- a tanuló tanulmányai során is részt vesz az adott tárgyból a tanórai foglalkozásokon, megoldja a helyesírási feladatokat, ám ezt – a szakértői vélemény alapján – nem értékeli számára;
- minden tanuló esetében a szakértői vélemény alapján egyedileg kell eldönteni az adott vizsgaszervező intézményben azt, hogy mely feladatok értékelése alól mentesül, ám ez – a vizsgaszituáció jellegéből fakadóan – a konkrét feladatsor ismerete nélkül, előzetesen nem lehetséges.

Amennyiben az igazgatói határozatban a tanulót mentesítették az értékelési rendszer valamely részlete (pl.: a „külső íráskép” vagy a helyesírás értékelése) alól, akkor a felmentésben érintett itemekről/feladatokról minden esetben – a szakértői vélemény és a szülői kérelem alapján – a vizsgaszervező intézmény igazgatója egyedileg hoz határozatot. Amennyiben a tanuló mentessége a helyesírás értékelésére vonatkozott, az intézmény vezetője figyelembe veheti a felvételi feladatalapot összeállító bizottság által készített szakmai ajánlást, melyet az a vizsgát követően hoz nyilvánosságra a vizsgaszervező intézmények számára, ám ez nem kötelező érvényű.

A tanuló vizsgadolgozatának javítása ezt követően a hivatalos javítási értékelési útmutató alapján, az igazgatói határozat figyelembevételével történik oly módon, hogy a javító tanár a határozatban megjelölt feladatrészeket (itemeket) vagy akár teljes feladatokat nem értékeli. A tanuló általa elérhető maximális pontszám ebben az esetben csak a felmentésnek megfelelő itemekre kapható pontszámokkal csökkentett pontszám lehet. A tanuló által elért eredmények rögzítésére szolgáló programban a rögzítést végző személy jelzi, hogy a tanuló a feladatrész értékelése alól mentesült (F), azaz nem kapott pontot. Ugyanígy kell eljárni minden itemnél, amelynek értékelése alól a tanulót felmentették. A program ebben az esetben olyan módon számolja ki a tanuló által elérhető összpontszámot, hogy azokra a feladatokra vagy feladatrészekre kapható maximum pontokat, amelyeknél az értékelés alól mentesítették, levonja a maximálisan elérhető pontszámból. Így a tanuló által elérhető összpontszám nem 50 pont lesz, hanem például csak 42. A vizsgaszervező intézmény igazgatója nem teheti meg, hogy azokat az itemeket, amelyek értékelése alól mentesítést adott, automatikusan teljesítettként veszi figyelembe, és megadja az érték adható maximális pontokat. A központi írásbeli vizsgáról kiállított értékelő lap tehát a valós tényeket rögzíti, nevezetesen azt, hogy a vizsgázó az általa elérhető maximális pontszámból hány pontot ért el.

13. A vizsgaszervező intézmények a középfokú intézmények felvételi információs rendszerében rögzítik a vizsgán való részvétel tényét, a vizsga során a tájékoztató 7. pontjában részletezett speciális körülményeket, a vizsgaeredményeket, valamint elvégzik a vizsgaeredményeket tartalmazó értékelő lapok előállítását, kinyomtatását, hitelesítését.⁹

14. A vizsgaeredményeket tartalmazó értékelő lap a valós tényeket rögzíti, nevezetesen azt, hogy a vizsgázó az általa elérhető maximális pontszámból hány pontot ért el. Célja, hogy a továbbtanulásra kiszemelt intézmény(ek)e)t a legteljesebb mértékben tájékoztassa a tanuló központi írásbeli vizsgán elért teljesítményéről, és a vizsga körülményeiről. Ennek megfelelően, ha a vizsgaszervező iskola a vizsgázó számára:

- többletidőt biztosít és/vagy
- a vizsgázó iskolai tanulmányai során használt, megszokott segédeszköz használatát biztosítja és/vagy
- a vizsgázót az értékelési rendszer egy részlete alól mentesíti,

úgy a középfokú intézmények felvételi információs rendszere ezt az információt automatikusan rávezeti a tanuló értékelő lapjára.

⁹ 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 35. § (2) bekezdés

III. A jelentkezés benyújtása a továbbtanulásra kiválasztott középiskolába és annak elbírálása

15. A sajátos nevelési igényű, valamint a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő jelentkezők esetében célszerű a továbbtanulásra kiválasztott középiskolát a lehető legteljesebb információval ellátni a felvételi kérelem benyújtásakor. A felvételi eljárás során a középfokú intézmény igazgatója - a jogszabályban rögzített keretek betartása mellett, minden körülmény mérlegelésével - saját hatáskörben dönt a jelentkezők felvételéről.¹⁰ A jelentkezési lap mellé csatolt szülői kérelem és a szakértői vélemény számos olyan információt tartalmazhat, amely adott esetben befolyásolhatja azt, hogy a tanulót az adott középfokú iskola milyen képzésben tudja fogadni (pl. tankötelezettség teljesítésének módja; korrekciós javaslatok; mentesítés; rehabilitációs foglalkozásokra vonatkozó javaslatok és területek, szakemberek és végzettségük; kijelölt nevelési/oktatási intézmény, osztály/tagozat; felülvizsgálati eljárás lehetősége és ideje). Amennyiben az iskola alapító okirata szerint a többi gyermekkel, tanulóval együtt nevelhető, oktatható sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók iskolai nevelése-oktatása feladatot ellátja és felveszi a tanulót, akkor az ellátást egyértelműen biztosítani kell¹¹.
16. Minden egyes középfokú intézmény maga határozza meg, hogy a saját felvételi eljárásban milyen – a felvételi tájékoztatójában nyilvánosságra hozott – módon számítja ki a sajátos nevelési igényű tanulók felvételi pontszámait. Amennyiben a szülő részéről ezzel kapcsolatban kérdés merül fel, arra kizárólag a továbbtanulásra kiválasztott intézmény tud válaszolni.
17. A szakképző intézménybe csak olyan tanulót lehet felvenni vagy átvenni, aki az általa választott szakmára vonatkozóan a képzési és kimeneti követelményekben előírt egészségügyi alkalmassági, továbbá a pályaalkalmassági követelményeknek megfelel, és ez alapján előreláthatóan nincs akadálya a szakmai vizsgára bocsátásnak. A tanuló részszakma megszerzésére nem iskolázható be, kivéve, ha a szakképzésről szóló 2019. évi LXXX. törvény vagy a 12/2020. (II. 7.) Korm. rendelet alapján a felkészítés kizárólag részszakma megszerzésére irányul, vagy a tanuló sajátos nevelési igényének jellege kizárólag a részszakma megszerzését teszi lehetővé.¹²

Az egészségügyi alkalmasságra vonatkozó és a pályaalkalmassági követelményeket a felvételi tájékoztatóban nyilvánosságra kell hozni.

Egészségügyi alkalmasság: annak az orvosi szakvéleményre alapozott megállapítása, hogy a szakképzésbe bekapcsolódni szándékozó személy testi adottságai, egészségi és pszichikai állapota alapján képes önmaga és mások veszélyeztetése nélkül a választott szakma szerinti tevékenység, foglalkozás gyakorlására és a szakmai vizsgára való felkészülésre.¹³

Pályaalkalmassági követelmény: a szakképzésbe történő bekapcsolódás - képzési és kimeneti követelményekben meghatározott - azon feltétele, amely alapján megállapítható, hogy a szakképzésben részt venni szándékozó személy képességei, készségei alapján sikeresen fel tud készülni a szakmai vizsgára és a szakma végzésére.¹⁴

Szerkesztés lezárva: 2020. 08. 28.

¹⁰ 2011. évi CXC. törvény (Nkt.) 50. § (1) bekezdés, 2019. évi LXXX. törvény 54. §

¹¹ 2011. évi CXC. törvény (Nkt.) 47. § (1) bekezdés, 2019. évi LXXX. törvény 94. § (1) bekezdés

¹² 12/2020. (II. 7.) Korm. rendelet 153. § (1) - (2) bekezdés

¹³ 2019. évi LXXX. törvény 7. § 2. pont

¹⁴ 2019. évi LXXX. törvény 7. § 4. pont